

Reeks Welk Europa?
Nummer 41

Europese federalisten geconfronteerd met zichzelf

Een bewustwording?

door

Robert Verschooten
voorzitter ESIC vzw

die in eigen naam schrijft

15 november 2010

Met steun van de Provincie Antwerpen

Opgedragen aan hen die begaan zijn
met een dynamisch,
pluralistisch,
democratisch en federaal Europa

Europees Studie- en Informatiecentrum (ESIC) vzw
Ryckmansstraat 5, 2020 Antwerpen
Tel. 03/238 97 74 esic@telenet.be

Copyright 2010 ESIC vzw – citeren mag mits bronvermelding

Europese federalisten geconfronteerd met zichzelf

Inhoudstafel

Doel

Inleiding

Uitgangspunten van de Europese federalisten

Vragen bij de uitgangspunten van de Europese federalisten

Fundamentele vragen aan Europese federalisten

Belangrijke vaststellingen

Europees federalisme als merk en inhoud

Voorlopige conclusies

Europese federalisten geconfronteerd met zichzelf

Doel

Nummer 41, met als titel 'Europese federalisten geconfronteerd met zichzelf', nummer 42, met als titel 'Europese federalisten confronteren Europa met hun project', en nummer 43, met als titel 'Hoe kunnen de Europese federalisten hun project ontwikkelen?', zijn complementair.

Nummer 41 wil een aanzet geven tot interne maatregelen, die de Europese federalisten moeten overwegen om efficiënter te werken. Nummer 42 wil de externe factoren ophelderen met betrekking tot de context, de dynamiek van de Europese integratie, de uitgangspunten van de belangrijkste actoren respectievelijk de keuzes en voorstellen van de Europese federalisten. Nummer 43 wil enkele operationele aanbevelingen en de ideologische ondersteuning belichten.

Een vierde nummer, dat in voorbereiding is, sluit hierbij aan en gaat over Europees federalisme. Recente inzichten over Europees federalisme worden hier gebracht.

Alle nummers richten zich tot elkeen die zich voor de Europese integratie interesseert. De Europese federalisten wordt aanbevolen hun werkwijze aan te passen opdat ze die méér zouden systematiseren, méér zouden samenwerken en méér zouden professionaliseren.

De formulering staat open voor discussie, dus voor amendering en verrijking en kan zodoende een gezamenlijk gedragen project worden. Uiteindelijk moeten de Europese federalisten, over heel Europa, weten wat de minimum afspraken zijn waarvoor zij zich inzetten.

Als die gezamenlijke inspanning beperkt blijft tot een formele en losstaande oefening dan hoeft zij niet. Indien de deelnemers deze oefening ernstig nemen en er effectief rekening mee houden in hun organisatie en hun werking dan mag de oefening geslaagd worden genoemd.

Inleiding

Men mag stellen dat er evenveel Europees federalistische opvattingen zijn, als er Europese federalisten zijn. Dit hoeft niet te verbazen omdat er zoveel variabelen zijn waarmee rekening kan worden gehouden.

Die rijkdom en diversiteit is geen bezwaar zo lang de Europese federalisten zich bewust zijn van de basisideeën die ze delen en die ze samen willen uitdragen.

Politici, publicisten en academici leggen een persoonlijk parcours af. Wie zich aan

politieke actie waagt handelt in team. Actie is het werk van gelijkgestemden.

Vrijwilligers kunnen grote gedrevenheid opbrengen. De voornaamste remmen zijn hun beschikbare tijd en hun meestal geringe inzetbare speciale kennis. Niet iedereen is een goede uitvoerder, communicator, pedagoog, of politieke analist.

Deze korte bijdrage wil geen handleiding aanreiken waarin wordt uitgelegd hoe het moet. Hier en daar zijn er impliciete of expliciete aanbevelingen. Een draaiboek is het geenszins. Het is een bescheiden methodologische bijdrage. Een vertrekpunt.

Deze bijdrage heeft een specifieke vorm. Vele vragen worden gesteld die Europese federalisten zich moeten stellen bij het voeren van actie. De meeste vragen richten zich op inhoudelijke grondslagen van de ideologie van de Europese federalisten en de voorwaarden aan gemeenschappelijke actie. Vele vragen krijgen hier geen direct of volledig antwoord.

Het gros van de federalistische actievoerders stelt zich al deze vragen niet. Gebrek aan tijd of inzicht? Actie is toch waar het om gaat, niet? De gevolgen van die houding worden geaccepteerd. Optreden in verspreide marsorde. Dissonante boodschappen. Campagnes die grotendeels hun doel missen. Alle goede wil en inzet ten spijt. Deze verspilling van energie kan worden verminderd.

Moraliseren en eigenwijsheid hebben hier geen zin. Toch kan er iets aan worden gedaan. Het bundelen en het op elkaar afstemmen van de beperkte middelen in gemeenschappelijke actie heeft toch een multiplicator effect. Uiteraard, als er met een aantal voorwaarden rekening wordt gehouden.

Uitgangspunten van de Europese federalisten

Volgende gedachten pogen een beter inzicht te verstrekken in de uitgangspunten van de Europese federalisten.

1. De Europese federalisten duiden de Europese integratie als een maatschappijproject met specifieke kenmerken.
2. De Europese federalisten aanzien Europees federalisme als het juiste politieke systeem om hun maatschappijproject te realiseren.
3. Europees federalisme hoedt de Europese Unie voor oorlog, protectionisme, nationaal egocentrisme, overheersing en totalitarisme.
4. De EU is een politiek project. Dit project steunt op specifieke Europese waarden en normen, zoals democratie, mensenrechten, een coöperatief model, wederzijdse solidariteit, eenheid in diversiteit, een sociaal gecorrigeerde markt economie, scheiding van staat en kerk. Gepaste politieke structuren moeten deze waarden en normen van de EU consolideren.
5. 'Checks and balances' staan centraal in het Europese politieke systeem.

6. Door de democratische sturing van het intern en extern algemeen belang, verwerft de Europese Unie méér politieke legitimiteit.
7. De EU laat zich niet in met alle beleidsdomeinen.
8. Een federale Europese Unie houdt een betere toekomst in voor individu en voor samenleving.
9. De loyaliteit van de Europese federalisten ten aanzien van de verschillende beleidsniveaus in Europa wordt uitgedrukt in termen van complementariteit (en-en) en nooit in termen van uitsluiting (of-of).
10. Een Europa voor de burger impliceert een nieuw democratisch gehalte voor Europa. Dit betekent grotere doelmatigheid, toegankelijkheid en transparantie van de Europese instellingen. De bevolking zal hierdoor méér kunnen participeren en zich betrokken voelen.
11. Doelmatige federale instellingen en overheden vervullen een belangrijke rol in het bevorderen van duurzame groei en welvaart.
12. De nationale staten blijven bestaan. Zij oefenen gewijzigde bevoegdheden uit. Subsidiariteit en evenredigheid (proportionaliteit) spelen hier een belangrijke rol, zowel nationaal als regionaal, volgens hun grondwettelijke bevoegdheden.
13. Europese federalisten zullen, in hun benadering, steeds de belangen van de Europese bevolking en het Europees algemeen belang centraal plaatsen.
14. Om het democratisch, transparant en doelmatig karakter van de Europese instellingen te verbeteren, moeten de principes van verantwoordelijkheid en verantwoording worden toegepast.
15. De Europese federalisten denken een federaal alternatief te kunnen formuleren als tegenpool voor het tekortschietende intergouvernementele systeem.
16. De Europese federalisten stellen dat ze voldoende politieke krachten in Europa kunnen mobiliseren om samen de grote stap voorwaarts te zetten naar een Europese federatie.
17. De Europese federalisten kiezen voor een Europees grondwettelijk kader, maar een gecentraliseerde Europese superstaat sluiten ze uit.
18. De Europese federalisten kiezen voor een bestuurssysteem waarin de bottom-up en de top-down benaderingen functioneel en complementair zijn.
19. De Europese federalisten kiezen voor een politiek systeem waarin de bevolking zich verbonden voelt met het Europese project. De band met het Europees Parlement moet worden versterkt.
20. 'Soft policy' is de hoeksteen van het gangbare Europese buitenlands en veiligheidsbeleid. Toch sluiten de Europese federalisten beroep op 'hard policy'

niet uit wanneer vitale belangen van de EU op het spel staan. Dat vereist o.m. de beschikking over een multifunctioneel Europees leger en burgerlijke eenheden, die buiten de EU inzetbaar zijn. Europa moet de ambitie hebben een reus te worden naast andere wereldreuzen.

Vragen bij de uitgangspunten van de Europese federalisten

1. Werd de strategie van de Europese federalisten coherent geformuleerd?
Is het Europees project werkzaam in een meerlagen Europees politiek systeem?
2. Werden de tussenstappen, nodig om de Europees federalistische objectieven te bereiken, geïdentificeerd? Werd de haalbaarheid ervan onderzocht?
3. Hoe kan de Europese bevolking en de politieke elite worden overtuigd van de heilzame, werkzame en versterkende kenmerken van een federaal Europa?
4. Welke politieke dynamiek leidt tot een hechte Europese samenleving?
Welke politieke krachten ontmoeten elkaar en hoe werken ze op elkaar in?
5. Hoe ontstaat er een Europese politieke stuwning die een positieve evolutie naar een Europese federatie mogelijk maakt?
6. Welk federaal Europa moet er komen opdat er geen Europese superstaat met eurocentrische kenmerken zou ontstaan?
7. Wanneer aanzien de andere politieke actoren de Europese federalisten als een volwaardige gesprekspartner?
8. Kan het Europees coöperatief model concurreren met méér geïntegreerde modellen in de VS en China?

Fundamentele vragen aan Europese federalisten

De Europese federalisten moeten volgende vragen kunnen beantwoorden. Deze vragenlijst en de gegeven antwoorden zijn onvolledig.

1. Waarom zouden de nationale staten hun greep op de Europese integratie lossen?
Wat drijft de Europese integratie?
Wie stuurt de Europese integratie?
Onder welke voorwaarden kan politieke samenwerking worden versterkt?
Hoe kan het schadelijk karakter van nationale soevereiniteit op de politieke agenda komen?

- De Unie evolueerde van een technisch-economisch samenwerkingsverband naar

een politiek kader.

- Dank zij de overdracht van bevoegdheden aan Europa hebben de lidstaten hun macht herwonnen. Lidstaten staan bevoegdheden af uit eigenbelang, zeker niet omwille van ideologische motieven of federalistische idealen (MO).
- Waarom hebben de lidstaten de gekwalificeerd meerderheidsstemming verruimd? Eerder omwille van geloofwaardigheid en naleving van de gemaakte afspraken dan omwille van efficiëntie of de vermindering van transactiekosten (MO).
- Het zwaartepunt van de politieke besluitvorming is verschoven van het nationale naar het Europese niveau. De regeringsleiders hebben meer bewegingsvrijheid bij beslissingen die ze nemen in de EU. Het EU niveau geeft de lidstaat een centrale plaats in de Europese politiek (OR).
- De nationale regeringen delegeren naar Europese instellingen omdat ze complexe functies sneller, goedkoper en efficiënter kunnen uitvoeren en opdat ze de gemaakte afspraken kunnen opvolgen. Europese instellingen kunnen het volledige speelveld overziet (PO).
- Delegatie vergemakkelijkt het nemen van niet-populaire beslissingen. Delegatie maakt de verantwoordelijkheid voor politieke beslissingen diffuser (PO).
- De lidstaten zitten in een permanent onderhandelingsproces. Er is geen alternatief dan samenwerken (SC).

2. Hoe kan de EU een democratisch alternatief worden voor de nationale staten?

- Een echte democratie in Europa kan maar ontstaan door de aanwezigheid van keuze, debat, betwisting en een Europese demos. Periodieke raadpleging van die demos kan de bevolking bij de grote politieke beslissingen in Europa betrekken.
- Het Verdrag van Lissabon voorziet in een vroege raadpleging van de nationale parlementen over nieuwe wetgevende initiatieven. De nationale parlementen kunnen hun bezwaren kenbaar te maken.
- Het nieuwe burgerinitiatief zal de directe inspraak van de bevolking bevorderen en kan de afstand met het Europese niveau verkleinen.

3. Hoe democratisch moet Europa zijn?

- De afwezigheid van een Europese demos kan de democratische perceptie van de Unie ernstig hinderen. Een méér uniforme demos zou behulpzaam zijn om een gemeenschapsgevoel te scheppen dat de nationale grenzen overstijgt, waardoor men kan aanvaarden in de minderheid te worden gesteld. Het ontbreken van een Europese identiteit maakt meerderheidsbeslissingen dikwijls onrechtmatig.
- De EU houdt zich vooral bezig met regelgevende functies. Het zijn technisch-economische kwesties die de lidstaten naar een supranationaal niveau hebben

overgeheveld. Hierover weet de bevolking niets en is het ook niet geïnteresseerd (OM, MA).

- Thema's die de bevolking het meest beroeren worden nog haast exclusief op nationaal niveau georganiseerd, zoals pensioenen, werkgelegenheid, belastingen, gezondheidszorg, veiligheid en onderwijs. Europa wil de nationale staten niet verdringen maar hen in tegendeel helpen om belangrijke maatschappelijke doelstellingen te verwezenlijken (MO).
- Zonder een echt politiek debat op Europees niveau, dat de klassieke nationale breuklijnen overstijgt, kunnen we de EU moeilijk als een democratische politieke ruimte beschouwen (OR).
- Door de Unie een centrale plaats te geven in de politieke debatten, zal een gemeenschapsgevoel ontstaan dat noodzakelijk is voor een democratisch Europa.

4. Hoe kunnen de Europese fracties in het Europees Parlement een Europese demos bevorderen?

- Een scherp en relevant debat over de grote politieke uitdagingen en de keuzemogelijkheden moet een ruime weerklank krijgen in de media en moet bij de bevolking het gevoel versterken dat het betrokken is bij Europa.
- In het Europees Parlement is er, afhankelijk van het thema, een dynamiek van wisselende politieke allianties. Eensgezindheid binnen de politieke families is doorheen de jaren toegenomen.

5. Welke invloed oefenen de grote economische en sociale pressiegroepen uit op de besluitvorming?

- De relevantie van het Europese project wordt in het algemeen niet in vraag gesteld. Vermeende tekortkomingen worden wel sterk gehegeld.
- Sceptici betwijfelen of méér Europa wel het juiste antwoord is op de uitdagingen waarmee we worden geconfronteerd (OR).
- De economische en sociale belangengroepen spelen een doorslaggevende rol in de vorming van de nationale preferenties (MO).
- Als de economische belangen onduidelijk of verwaarloosbaar zijn, vergroot de speelruimte van de nationale regeringen om een eigen standpunt te brengen (MO).
- Het politieke conflictgehalte zou de betrokkenheid bij Europese projecten ongetwijfeld doen toenemen, indien de Unie over meer herverdelende capaciteiten zou beschikken (OR).

6. Waarom zou de Europese bevolking meteen pro-Europees worden of de idee van een Europese federatie bijtreden?

Waarom is er een toegenomen contestatie van het Europese project bij de bevolking?

- Het zijn vooral extreme politieke groepen die erin slagen de nationale identiteitsfactor te mobiliseren om Europese initiatieven te dwarsbomen. De politisering van het EU-gebeuren zal blijven en kan de verdere integratie van Europa bemoeilijken (OR).
 - Het is niet zo dat de bevolking minder geïnteresseerd is in de EU-politiek omdat de Europese taken weinig interessant zijn, maar wel omdat ze geen voorwerp zijn van politiek debat. Indien het belang van de EU duidelijk wordt, zullen Europese burgers en beleidsmakers meer over Europese politiek discussiëren en preferenties vormen over Europese thema's' (MO).
 - Een Europese demos ontstaat niet spontaan. De Europese beleidsmakers kunnen deze zelf mee creëren door de EU centraal in het politieke debat te plaatsen. Veel belangrijke thema's blijven een nationale kwestie eerder dan een Europese (OR).
 - Het ontstaan van een Europese demos door méér politiek debat kan niet zomaar gebeuren. De EU zal saai blijven zolang het politiek debat niet explicieter gericht wordt op de aard van de Europese constructie zelf en het soort beleid dat het voortbrengt. De bevolking moet het gevoel krijgen dat het Europese beleid concreet is (OR).
 - Habermas gaat ervan uit dat instellingen ook van bovenuit een affectieve band kunnen genereren met mensen die onder die institutionele orde leven. Het concept van constitutioneel patriottisme is gebaseerd op een gezamenlijke loyaliteit tegenover bepaalde politieke waarden, zoals vastgelegd in de grondwet. Een dergelijke post-nationale democratie is ingebed in gemeenschappelijke waarden, maar erkent ook de verschillen in culturen (OR).
7. Welke kerngedachten vervulde het vredesproject waarmee Europa na WOII startte?
Wat zijn de nieuwe kerngedachten?
Stemmen de voorkeuren van bij de oprichting nog overeen met de huidige?
- Het uitgangspunt was de vredesgedachte, namelijk geen oorlog meer tussen de landen in Europa. Nadien werden eraan toegevoegd: welvaart voor iedereen, transnationale solidariteit, strijd tegen armoede en uitsluiting, een duurzaam milieubeleid, algemeen belang, consumentenbescherming, concurrentie-beleid en de vier basisvrijheden van de interne markt.
 - Europa kan nooit verder gaan dan de belangen en de preferenties van de belangrijkste lidstaten (PI). De preferenties van de lidstaten veranderden doorheen de tijd. Dit geldt ook voor de bevolking (althoewel minder bewust).

8. Welke publieke waarden en algemene belangen ondersteunen het Europese project van de federalisten?

Worden die politieke waarden en normen nog als belangrijk ervaren?

Vormen die politieke waarden en normen nog een deel van onze identiteit?

- De publieke waarden en normen zijn: democratie, rechtssysteem, mensenrechten, gelijkheid man en vrouw, scheiding staat en kerk, en een sociaal gecorrigeerde markteconomie.
- De Europese integratie en de internationalisering hebben nog een aantal publieke waarden en normen toegevoegd: het Europees algemeen belang, transnationale loyaliteit, een Europees gemeenschapsgevoel en de wederkerige solidariteit.
- Waarden, normen en ideeën geven vorm aan het handelen en zelfs aan onze identiteit. Ideeën zijn een soort lijm die het complexe politieke proces samenhoudt. Ze bieden een mentale kaart die beleidsmakers wegwijs maakt in het politieke gebeuren. De vraag is niet of belangen dan wel waarden doorslaggevend zijn, maar wel op welke manier het zogenaamd 'eigenbelang' sociaal wordt geconstrueerd (OR).

9. Waarom is een federaal Europa zo moeilijk haalbaar?

Is het Europees federalistisch gedachtengoed toegankelijk?

Worden de positieve kenmerken van het Europees federalisme aanvaard?

- Het aantal veto stemmers is toegenomen door de verschillende uitbreidingen en de heterogeniteit van de preferenties van de lidstaten.
- Europese verdragen zijn bijzonder gedetailleerde teksten. Wijzigingen met eenparigheid zijn bijzonder moeilijk. Federale landen met een kortere grondwet moeten die zelden herzien (OR).
- Er is een toenemende tendens om nationale referenda te organiseren bij de goedkeuring van nieuwe Europese verdragen.
- Neo-federalistische denkers gaan ervan uit dat Europa reeds een soort federatie is. De EU heeft niet alle kenmerken van een federale constructie, maar wel als het gaat om regelgevende kwesties (OR).
- De reikwijdte van 'normale' federale staten is veel groter dan in de EU en behelst ook een herverdelend beleid (OR).
- Lidstaten met een centralistische traditie hebben zeer veel moeite om de baten van het (Europees) federalisme te aanvaarden.

10. Kan een gemeenschappelijk macro-economisch beleid voor Europa bijdragen tot het behoud van de welvaart in Europa?

- Een gemeenschappelijk economisch beleid voor Europa gaat een economische

regering, die werkt met gemeenschappelijke macro-economische richtsnoeren, vooraf. Het multiplier effect en de schaalvergroting zijn binnen de interne markt onvermijdelijke beleidsrecepten, die de interne cohesie verbeteren en het geheel beschermen tegen marginalisering in een geglobaliseerde wereld.

- Dat gemeenschappelijke economische beleid vraagt nuancering opdat de zwakkere lidstaten er geen nadeel van zouden ondervinden (cf. de gevolgen van een rechtlijnig monetair beleid op de asymmetrische groei tussen noordelijke en oostelijke/zuidelijke lidstaten). Zie rente-, wisselkoers- en inflatiebeleid van de eurozone.

11. Zal een Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid de Europese externe belangen beter beschermen?

Zal hiermee het aanzien van de EU in de wereld worden versterkt en het Europees bewustzijn en betrokkenheid worden bevorderd?

- Het met één stem spreken van Europa naar de buitenwereld bleek bij herhaling zeer moeilijk, soms onmogelijk. De gevolgen waren telkens schadelijk voor het imago en de belangen van de EU als volwaardige internationale speler. De tegenspelers passen - telkens met succes - het verdeel en heers spel toe.
- Eén gemeenschappelijke Europese Dienst voor Extern Optreden zal de formulering van één coherent extern beleid vergemakkelijken en zal wellicht een gemeenschappelijk beleid stapsgewijs mogelijk maken.
- De bevolking verwacht Europese externe bescherming. Hoe zulks te werk gaat is niet haar zorg. Wel zal de bevolking de doelmatige verdediging van de Europese gemeenschappelijke belangen quasi automatisch goedkeuren omdat het aan haar vage verwachtingen beantwoordt. Die bescherming kan ook een bron van gemeenschappelijke betrokkenheid, zelfvertrouwen en een Europees gemeenschapsgevoel worden.

Belangrijke vaststellingen

De rol van de publieke opinie, de (Europese) politieke partijen, de media en het onderwijs worden wel eens uit het oog verloren of zwaar onderschat.

1. Publieke opinie in Europa:

- Er bestaat niet één Europese, maar wel nationaal, regionaal en lokaal opgesplitste publieke opinies.
- Eén Europese publieke opinie zal maar ontstaan zodra de Europese politieke partijen een grensoverschrijdend politiek en publiek debat starten over de grote beslissingen voor Europa.
- De publieke opinie in Europa leeft in een paradox. Enerzijds heeft ze hoge

verwachtingen, zelfs in domeinen waar de EU onbevoegd is. Anderzijds is de publieke opinie onverschillig, kritisch, (soms) vijandig en zeer onwetend.

2. Europese politieke partijen:

- De Europese politieke partijen moeten door de bevolking als haar efficiënte pleitbezorgers en haar belangenvertegenwoordigers worden aanzien.
- Uiteraard moeten de Europese politieke partijen het Europees algemeen belang en het belang van de bevolking in Europa hoger beginnen inschatten dan het enge nationale belang.
- In afwezigheid van Europese politieke partijen kan er geen billijk, transparant en vernieuwend Europees beleid worden gevoerd. Het alternatief is een beperkt, versnipperd en korte termijn intergouvernementeel beleid in Europa.

3. Media in Europa:

- Méér dan 80 procent van de nationaal/regionaal goedgekeurde wetgeving is van Europese oorsprong. Europa niet langer 'buitenland' maar wel 'binnenland'. Europees nieuws hoort thuis onder 'binnenland'.
- De media moeten Europa nieuws centraal plaatsen in het politiek debat.
- De media moeten hun pedagogische functie in verband met het Europese nieuws ter harte nemen (informatie, duiding, weerlegging van vooroordelen, kritische houding ten aanzien van 'twijfelachtige' ontwikkelingen'.
- De media moeten een kritisch-positieve houding innemen. De media moeten de alternatieven van Europese politieke partijen, van Europese instellingen, lobbyisten en het middenveld weergeven.

4. Onderwijs:

- Het streven naar neutraliteit in het onderwijs ten aanzien van recente politieke ontwikkelingen hindert het verstrekken van objectieve duiding over de Europese integratie.
- De versnipperde individuele (lovenswaardige) initiatieven van leerkrachten en docenten werpen samen te weinig gewicht in de schaal om globaal een positieve houding ten aanzien van het Europese project te genereren. Deze initiatieven moeten niet worden gestopt, maar een gezamenlijk en groot opgezet programma zou wel het verschil kunnen maken.
- Te weinig tijd is beschikbaar om de Europese integratie te verklaren. Onvoorbereidheid van leerkrachten en docenten, vooringenomenheid ten aanzien van het Europese project, het vasthouden aan een verouderd referentiekader dat de internationalisering negeert, kritiek, soms een uitgesproken vijandigheid, zijn enkele kenmerken van de onderwijscontext. Veel leerkrachten en docenten kunnen te weinig redelijke

argumenten plaatsen tegenover de gangbare vooroordelen over Europa.

- Mits enkele voorzorgen kan een neutrale toelichting van het Europese project wel plaatsvinden. Het Europese project laat ruimte aan diversiteit en verschillende voorkeuren. De leerkracht/docent behoudt hier ook zijn/haar vrijheid (zolang de objectiviteit wordt gerespecteerd).

Europees federalisme als merk en inhoud

Welke stappen moeten de Europese federalisten zetten om geleidelijk aan een eigen identiteit te verwerven? In het Engels wordt het begrip 'branding' gehanteerd. Het gaat om het creëren van een merkidentiteit.

1. Staat er een algemeen concept achter elke activiteit van de Europese federalisten?
2. Zit er een klare en relevante boodschap voor de doelgroep(en) in elke communicatie van de Europese federalisten?
3. Zonder concept en herkenbare boodschap is er geen merkvorming.
4. Zonder coherente visie op de wijze van communiceren is er verspilling van tijd, en middelen.
5. Zonder merk of identiteitsperceptie is elke campagne gedoemd om zeer middelmatig te presteren.

Een sterk merk/identiteit dient een doel en of een finaliteit.
Een sterk merk/identiteit schept meerwaarde.

Europese federalisten hebben nood aan een sterke bewustwording (wake-up call) om een nieuw merk/identiteit te creëren en om hun communicatiemodel te vernieuwen.

De Europese federalisten moeten de bevolking, in tijden van verandering en onzekerheid, een wenkend toekomstperspectief bieden. Het project moet het vooruitzicht van maatschappelijke vooruitgang inhouden. Als er sprake is van solidariteit moet het vooruitzicht op politiek resultaat aanwezig zijn. Vele oude (gangbare) uitgangspunten moeten worden vervangen door een nieuw referentiekader dat past in de huidige Europese en internationale context.

Hoewel de Europees federalistische ideologie ofwel utopisch kan klinken ofwel lange termijn objectieven bevat, toch kan hun Europees politiek en maatschappelijk project aanleiding geven tot politieke mobilisatie. De Europese Unie is de voornaamste motor van maatschappelijke vernieuwing in Europa.

Een negatieve houding of pessimisme kunnen geen positieve boodschap voeden.

Terechte kritiek samen met oplossingsgerichte voorstellen, moeten de degelijkheid en de geloofwaardigheid van de Europese federalisten bevestigen.

Correcte perceptie van de Europese federalisten door derden moet in het oog worden gehouden. De Europese federalisten moeten gekend zijn als een beweging die het bestaan van de lidstaten in Europa eerbiedigt en maar zich tevens inzet voor een effectiever, rechtvaardiger en gedecentraliseerd Europa.

Verklarende voorbeelden van Europese realisaties moeten de heersende perceptie neutraliseren, die het Europese project, soms opzettelijk, in een verkeerd daglicht plaatst. De Europese federalisten moeten achterhalen wie de foute beeldvorming over Europa verspreidt. Die groep critici moet, onder andere, een prioritaire doelgroep voor de Europese federalisten worden.

Een tweede prioritaire groep zijn de nationale leiders die beslissen over Europa. Een derde groep zijn de leden van het Europees Parlement en Europese ambtenaren. Een vierde prioritaire groep is het onderwijzend personeel, jongeren en jongvolwassenen.

De Europese federalisten moeten hun communicatie naar groepen of individuele personen differentiëren in functie van de belangstelling van de bestemmingen. Telkens de kans zich aanbiedt moeten één of meer misverstanden over Europa worden weerlegd.

Europese federalisten moeten het ongenoegen over de gemiste kansen voeden en de veroorzakers ervan berispen. Zij zullen de positief kritische houding van de bevolking, ten aanzien van het Europese project, helpen verbeteren.

Opinievormers moeten ervan worden overtuigd dat de Europese federalisten het bij het juiste eind hebben en zij moeten worden gewezen op het schadelijke effect van nationalistische reflexen van terugplooiing, zoals protectionisme, kortetermijndenken en de eenzijdige voorrang van het nationale of het particuliere belang.

Succes voor de Europese federalisten wordt medebepaald door een gestage uitbreiding van het aantal vrijwillige medestanders. Anderzijds moeten de Europese federalisten goed weten wie hun politieke vrienden zijn en er zoveel mogelijk mee netwerken en samenwerken. Wederzijds respect moet groeien, evenals de bereidheid om naar elkaar te luisteren en samen te werken. Deze politieke vrienden moeten vooral gekozen worden omwille van hun bekwaamheid, hun contacten en hun geestesverwantschap

De virtuele democratie kan, via sociale netwerksites, de invloed vanuit de basis versterken. Daarom moet ook de man met de pet met de boodschap van de Europese federalisten worden geconfronteerd. Om nationale politieke leiders in beweging te krijgen zal o.m. die weg moeten worden bewandeld.

De Europese federalisten moeten hun sterke punten blijven ondersteunen. Zij moeten een aantal significante segmenten van de bevolking duidelijk maken waarin zij zich als beweging onderscheiden van andere politieke stromingen. De actieve en geïnteresseerde bevolking wil korte en hapklare informatie die haar toelaat snel een standpunt te vormen.

We leven in een tijdperk van veelal ontzuilde mensen met zeer uiteenlopende belangstelling en een wisselende de politieke overtuiging. In dit tijdperk is het irrationele of emotionele alom aanwezig. Hiermee moet rekening worden gehouden.

Volgens Louis Verbeke, voorzitter Vlerick Management School, moet de opvatting, in het kader van de Belgische staatshervorming, worden bestreden dat het beter is samen inefficiënt te zijn dan autonoom efficiënt. Zij die deze opvatting verdedigen wijzen transparantie en objectiviteit af. Op Europees vlak geldt Verbeke's standpunt ook. De Europese federalisten moeten het standpunt van de inefficiëntie krachtig verwerpen en vervangen door: neem samen actie waar nodig, als er meerwaarde kan worden aangetoond en mits de principes van subsidiariteit en proportionaliteit worden toegepast.

De zelfverzekerde en optimistische boodschap dat een sterker Europa gelijke welke crisis of uitdaging kan overwinnen mag de Europese federalisten niet voldoen. Dit soort boodschap gaat voorbij aan de juiste betekenis van sterker worden (alsof elke hervorming een vooruitgang zou zijn en altijd kan worden toegepast), evenals hoe de Unie capabel wordt om stappen voorwaarts te nemen op een continue basis (flexibel aanpassingsmodel).

De Europese federalisten moeten de bevolking ervan overtuigen dat als Europa het goed doet, de lidstaten van de EU er ook baat bij hebben.

Voorlopige conclusies

De Europese federalisten zijn een beweging van militanten en vrijwilligers. Het potentieel aan spontane actie is er groot. De bezieling van de lokale groepen is afhankelijk van het dynamisme van de lokale verantwoordelijken. Nood aan coördinatie van de lokale secties, met het oog op gezamenlijke actie over heel Europa is zeer groot.

Er is een groot verschil tussen een lokale werking, met een eigen agenda en een eigen thematiek en het functioneren van de lokale secties in het kader van een grote coherente semi-permanente campagne. De eerste werkvorm gaat nagenoeg onopgemerkt voorbij. De tweede werkvorm heeft méér kansen om als 'degelijke' politieke actie te worden opgemerkt.

Een campagne betekent een intense mobilisatie van een groot aantal vrijwilligers. Ze vergt veel onderlinge coördinatie en de participatie van een groter aantal externe groepen of instanties die bereid zijn samen te werken met de Europese federalisten.

Een campagne impliceert een mobilisatie rond zeer concrete doelstellingen. Een beperkte boodschap, duidelijk overgebracht naar een welomschreven doelpubliek, waarbij een merkbaar resultaat wordt nagestreefd die aanhang/goedwillendheid/toetreding bevordert en/of het aanzien/invloed/erkenning van de Europese federalistische boodschap vergroot.

Strategie betekent enerzijds het vaststellen van globale doelstellingen op lange termijn en anderzijds het kiezen van de instrumenten die daartoe nodig zijn. Een strategie is geen operationeel document, maar moet eerst worden omgezet in deelstrategieën, beleidsplannen en tenslotte in actie (BI).

Zonder strategie kunnen de Europese federalisten nooit echt optreden, maar zullen ze vooral reageren. Wie zijn doelstellingen niet kent, kan geen proactief beleid voeren (BI). De Europese federalisten bakenen hun toekomstpad op voorhand af.

‘Een doel zonder plan is enkel een wens’, zegt Antoine de Saint Exupéry. Een moedig en coherent plan is het enige antwoord op een ambitieus doel. Europese federalisten moeten het schijnbaar onmogelijke durven te ondernemen.

De Europese federalisten moeten voor ogen houden dat: (1) het Europees federalistisch gedachtegoed nog volledig buiten het referentiekader van de modale Europeaan, evenals van de meeste Europese beleidsvoerders valt, (2) het project Europa komt nog onvoldoende tegemoet aan de zorgen van de Europese burger en (3) institutionele oplossingen maken de Europese politiek niet aantrekkelijker voor de bevolking.

Zodra de Europese federalisten, als beweging, een ‘kritische massa’ hebben bereikt, moeten ze de Europese politieke agenda mee proberen te beïnvloeden. Vraag of de Europese federalisten een politieke partij moeten worden, werd in het verleden reeds negatief beantwoord. Deze vraag wordt vandaag, ongetwijfeld om dezelfde redenen, afgewezen.

Een significante ideologische stroming willen worden is een geweldige opgave voor de Europese federalisten. Deze opgave slaagt maar onder strenge voorwaarden. Het aantal eigen actieve, trouwe en bekwame medewerkers moet stelselmatig toenemen. Zo ook het aantal specialisten in verschillende disciplines nodig voor politieke actie. De groep medewerkers moeten bestaan uit doeners en denkers.

Media, politici en andere opinievormers moeten de Europese federalisten opmerken, ermee rekening houden en interessant vinden. Met de meeste boodschappen moeten ze kunnen instemmen en als vanzelfsprekend worden aanzien. De boodschap moet steeds eenvoudig, op de essentie gericht, ter zake, realistisch, begrijpelijk, innovatief, relevant en toekomstgericht zijn.

Deze boodschap wordt gehaald uit een coherente ideologie en een strategie die samen ruim worden geaccepteerd door de meerderheid van de Europese federalisten in Europa. De Europese federalisten hebben ook nood aan een gezamenlijk en inspirerend manifest, waarop hun gecoördineerde actie steunt.

Voorgaande formulering is slechts een onder de vele andere pogingen om het gedachtegoed en de strategie van de Europese federalisten te verduidelijken. Het is nooit te laat om dat gedachtegoed en die strategie goed te formuleren.

De Europese federalisten moeten het samen doen en beter nu dan later.

Post scriptum

Robert Verschooten (1939)

Licentiaat in handels-, maritieme en consulaire wetenschappen (RHSA) (1960-1961).

Programma voor post-universitair bedrijfsbeheer (PPB) (IPO) (1975).

Tijdens zijn carrière actief in logistiek, verkoop, aankoop, public relations en milieu-aangelegenheden.

Europees federalist sedert 1956. Is actief in de vzw Europees Studie- en Informatiecentrum (ESIC) te Antwerpen (opgericht in 1963), eerst als beheerder (sedert 1977) en later als voorzitter (sedert 1996).

Uitgever van ESIC Nieuwsbrief (c), Welk Europa? (c), en de website van ESIC (www.europadebat.be) (c). Alles wordt gepubliceerd in het Nederlands.

Bezieler van Café-Europa (c), debatsessies voor volwassenen, universiteits- en hogeschoolstudenten in Antwerpen en van de jaarlijkse cyclus 'Federalisme, Democratie, Europa' (c).

Houdt lezingen over uiteenlopende Europese thema's en organiseert vormingssessies.

Een aantal citaten werd ontleend aan het boek 'Theorie van de Europese integratie', door prof. dr. Jan Orbie (Universiteit van Gent), Acco Leuven, 2009, 217 pagina's.

Verband tussen de afgekorte namen en de volledige naam uit o.c.: MA, Majone; MO, Moravcsik; MI: Milward; OR, Orbie; PI, Pierson; PO, Pollack; RO: Rosamond; WE: Weiler; SC, Scharpf.

Andere afkorting: BI, Biscop.

Deze publicatie is eveneens **beschikbaar in het Engels**, onder de titel van: 'European Federalists confronted with Themselves', 2010 (c).

Kan worden geraadpleegd op: www.europadebat.be onder ESIC/Publicaties.